

זמן תפס"ן

זמן תפס"ן מכוון למקצב הזמן של הנוער,
ומהווה במה לאפשרות הופעתו של שיח חדש
שז'אק לאקאן כינה "הכאב של הנוער"

גיליון 67 | תנורו של עכנאי | אפריל 2024

2	עלמה ענבים		דבר הכתבים הצעירים:
3-4	רות בנג'ו		דבר המערכת
3	גבריאל דהאן		תגובה מגבריאל דהאן על גיליון זמן תפס"ן 66
5	עלמה ענבים		על הגזענות
6-7	גיא קרסו		רצח עם
8	מריה שוקלין		רק סוף העולם
9-11	דניאל מאיר		תנורו של עכנאי
12-13	רות בנג'ו		תגובה לדניאל מאיר
2-13	יניב הון ומיטל שוורץ מאורקה טרוול		צילום תמונות המופיעות לאורך הגיליון

זמן תפס"ן הוא כתב העת של עמותת תפס"ן: תחנה פסיכואנליטית לנוער

מערכת: (כתבים צעירים) יאנה אברהמיאן, עלמה ענבים, גיא קרסו, מריה שוקלין

עורכים: רות בנג'ו, דניאל מאיר, מוניב סבית, הדר קליינמן צדוק

תגובות ומאמרים ניתן לשלח למייל: ruth@bengio.biz

דבר הכתבים הצעירים

עלמה ענבים, תיכון צמרות, תל אביב

יונתן גפן שאל פעם שאלה חשובה "איך שיר נולד"? אבל, האם יש רק תשובה אחת? כולנו כותבים, פשוט עם מניע אחר. יש כאלה שכותבים כי הם חייבים בבית הספר או בעבודה, יש כאלו שכותבים מסקרנות כי הם רוצים לדעת לאן הכתיבה מובילה. יש אפילו כאלה שנהנים לכתוב. לא כולם כאלה, וזה בסדר. אני, עלמה, כזאת שאוהבת לכתוב. בשבילי כתיבה היא מפלט, מקום לברוח אליו כשאין לי כוח למציאות או סתם לפרוק את הכל מה שאני חושבת. כשאתה כותב אתה יכול ליצור עולם חדש, אתה מחליט הכל, וזה כוח בלתי יתואר. עם חתיכת נייר אפשר ליצור כל כך הרבה. אבל לפעמים, אני לא מצליחה. אין לי השראה או כוח אז אני פשוט הופכת את זה להשראה שלי. אני יושבת מול דף ריק ונותנת למה שבתוכי לצאת. הכעס, העצב, השמחה וכל שאר הדברים שאני מרגישה. אז נשאר רק לחבר משפטים, לעשות שהמילים יתחרזו, להחליף פה ושם מילה ויש משהו. ספק שיר, ספק טקסט, אבל משהו. יוצא קטע שמכיל בתוכו חלק ממני, משהו שאף אחד אחר אף פעם לא יכתוב, משהו שהוא אך ורק שלי. אז כנראה אין רק דרך אחת שדרכה שיר נולד, כי לכל אחד יש דרך אחרת. וכדי לדעת לגלות מה הדרך שלך, כל מה שאתה צריך לעשות, זה לנסות.

לכתוב לכתוב לכתוב

לחשוב שנון לחשוב...

אני צריכה לספר סיפור

אני צריכה להעביר מסר

רצוי גם סוף טוב

צריך טקסט קצר

אבל ארוך

צריך יפה צריך מצחיק צריך משהו רענן

קיר

ריק

אין לי כלום

יש לי דף לבן

יש לי חור שחור בצורה של עמוד

הראש זז אבל המחשבות עומדות

המילים נכתבות

מתחברות למשפט מוזר

התוכן נשפך על הדף

כמו דם מפצע פתוח

הן כואבות

הן אמיתיות יותר מכל מה שכתבתי

זה אמיתי וזה יפה

זה פואטי ומשעשע

זה כל מה שאי פעם כתבתי ויותר

אבל זה לא מושלם

אז אמחק ונתחיל מחדש

עלמה ענבים

דבר המערכת

רות בנג'ו

תגובה מאת גבריאל דהאן על גיליון 66
" והעת מעשה - כותב "

חברי המערכת והכותבים
הצירים והצירים פחות, תודה
על הפרי הזה של עמלכם אשר
פותח ביופיו וברצינותו דלת
לעבור דרכה כמענה אמשי לאויב
האדם האשר הוא האלה הימים,
כמעשה האדריכל אשר בנה את
הארמון לקיסר התאב מחומרי
לבו ותשוקתו אלא שהיה היחיד
שיכול היה לבוא בדלתו. את
ספורה של הדלת הזו אליבא
דצ'אנון מביאים אתם לנו
בדרככם על גבי הקנאס של זמן
תפס"ן ואין ראוי ממנה שכן
עשיתם על רק אתם תעברו
בעדה כי אתם אתם הקוראים.

תודה

גבריאל

גיליון זה יוצא לאור בפתחו של חג פסח, גם חג החירות, חג האביב ועוד שמות הקושרים אותנו למעשה עם הטקסט והקריאה. המאמרים, פרי עטם של הכותבים בגיליון זה הם תוצר של המפגש עם הכתיבה, עם מה שקושר אותנו עם המילה, עם השאלה, ועוסק בקריאה של הטקסט התלמודי " תנורו של עכנאי " ממסכת בבא מציעא, כמדרש מתמשך במהלך מפגשי השיח בין חברי הצוות.

תנורו של עכנאי עוסק בדיני טומאה וטהרה של התנור ובשאלה האם התנור שמדובר בו נחשב ככלי שלם או שמא לא נחשב כלל ככלי, לצורך פסיקה האם מבחינת הדין ניתן לעשות בכלי שימוש או לא. שאלה זו נקשרה אצלי לשאלת ה"חמץ", "הכשרת" הבית מן החמץ, והאופנים השונים לקריאתה כך שנוכחתי בסיפורים הקצרים של ש"י עגנון העוסקים בבלתי אפשרי לגור בתוך בית אם בשל ה"הפרעה" מבית או "ההפרעה" מבחוץ.

ש"י עגנון עוסק לא מעט בשאלת האפשרות לדור בתוך בית כמו בסיפורים מאויב לאוהב, ומדירה לדירה, אך ארצה לקשור כאן את עניין ה"חמץ" מסיפור הבית של ש"י עגנון, הנמצא בקובץ הסיפורים "סמוך ונראה", עם ענייני הטומאה ושארית הפסולת כמה שמחוץ לכל יחס, הדורש את ה-הכ/קשרה, כלומר הכשרות הנה הידע עשות קשירה עם שארית החמץ.

ובכן, סיפור הבית מתרחש ערב לפני פסח, כלומר, הערב שבו נוהגים לעשות "כל חמירא" ביעור חמץ שמא חס וחלילה תישאר פיסת חמץ בבית ואם אכן נשאר חמץ בבית, התפילה מבטלת אותו. גיבור הסיפור נוהג כהלכה ומדקדק במלאכה. מכין את שאריות החמץ לביעור והולך לישון, עייף מן המלאכה, בשקט ובשלווה. אלא שבאמצע הלילה העירה אותו משנתו "הפרעה" מבחוץ, ולא יכל עוד לישון מכיוון שמוטרד היה פתאום במחשבות על בעל הבית והאפשרות של עקירתו מן הבית בו התגורר שנים רבות.

בבוקר החליט הגיבור של הסיפור לחפש את בעל הבית, ולהזמינו כאורח לסעוד עם המשפחה בחג הפסח מאחר ששמע כי בא לביקור בארץ. הוא חיפשו ומצאו בעוברו ממקום למקום אך כאשר פגש בו התערערו מחשבותיו על הבית ועל החשש מעקירתו מן הבית עד כי משוטט היה ברחובות ומחשבותיו מטרדות אותו, וחזר לביתו רק בכניסת החג כשהשולחן כבר ערוך והנרות דולקים והתפילות מתחילות להישמע מפתח בתי הכנסת. בהיכנסו לבית זכר לשאול את מה שהטריד את מנוחתו בנוגע לחג, "האם שרפתם את החמץ?" וכשנענה מפי התינוקות "שרפנו, שרפנו" נתקל

גיליון זמן תפס"ן 67, אפריל 2024

לפתע בערימת חמץ שנשתכחה בפינה ולא בוערה. שארית חמץ זו הכריעה לבסוף על יציאתה של המשפחה מהבית בערב החג. אלא שרק אז, כאשר יצא מן הבית הרגיש הגיבור "בן חורין".

נאחל לקוראי זמן תפס"ן פסח כשר וקשר שמח!

בני נוער כותבים

על הגזענות

עלמה ענבים, תיכון צמרות, תל אביב

לעולם לא חשבתי שטיול לנצרת יוציא ממני צד חדש שלא הכרתי, הגזענית.

האמת לא חשבתי שאני, הילדה התל אביבית האוהבת את כולם, מחבבת העצים שמאלנית שכמוני יכולה להיות כזאת.

אבל מסתבר, למרות החינוך הליברלי לו זכיתי, שגם אני יכולה להיות גזענית ממוצעת. בחזרה מטיול בצפון עצרנו בנצרת.

ולמרות שזאת לא פעם ראשונה שלי בנצרת פחדתי. וכמה קל היה להאשים את המצב. מלחמה וחרבו דרבו¹ וכאלו.

אבל אני לא בטוחה אם לא היה צריך מקרה אלימות בין יהודי ומוסלמי אחד בשביל שאני ארגיש פחד.

פתאום הבנתי כמה קל לא להיות גזען כשאתה הרוב.

אבל עיר ערבית מוסלמית נוצרית,

לא המגרש הביתי שלי, ואני מתרגלת קרב מגע בראש.

איך פתאום העברית, הדבר שאני הכי טובה בו,

התהפכה נגדי ועכשיו כל מילה ממנה מלחיצה אותי.

מדברת כמה שפחות וכמה שיותר חלש.

אני, שמחייכת לאנשים רנדומליים ברחוב,

משפילה מבט.

ולמה ?

כי איש בחליפת אדידס שחורה מסתכל עלי במבט שנראה

קצת לא סימפטי?

אבל אני מניחה שאין ברירה,

עלי לקבל את העובדה שאני גם יכולה להתגעגע למגני

דויד ומזוזות.

ולא משנה כמה תל אביבית נאורה וחילונית אני,

גם לי יוצא הגזען.

¹ "חרבו דרבו" שיר של נס וסטילה שיצא ברשת לאחר השבעה באוקטובר

רצח עם

גיא קרסו, תיכון צמרות, תל אביב

בחודשים האחרונים ישראל הואשמה על ידי דרום אפריקה ברצח עם בעזה. ודרום אפריקה ביקשה שיהיה משפט, על ידי האו"ם, והרבה אנשים בארץ היו בשוק מהמהלך הזה. אנחנו עושים רצח עם בעזה? איך זה אפשרי אם הרגנו באזור ה-20 אלף (מחבלים ואנשים חפים מפשע) איש מתוך שני מיליון? אז תנו לי לספר לכם איך שזה נשמע. לא צריך לרצוח עם כדי לעשות רצח עם. זה נשמע מגוחך אבל אסביר את המשמעות של המילה כדי שנוכל להבין יותר טוב מה דעתנו לגבי הסיטואציה בפן עולמי.

משמעות המילה לפי האו"ם:

משמעות "רצח עם", לפי האו"ם, מבלבלת כי היא מתורגמת מהמילה האנגלית "genocide" שנאמרה לראשונה על ידי עורך דין פולני בשם למקין. למקין כתב ספר על השלטון הנאצי באירופה ועל רצח העם שהם עשו. הוא חיבר את המילה היוונית "genos" שפירושה "עם" ואת הסיומת בלטינית "caedo" שפירושה פעולה של רצח. חשוב לדעת את זה, כי מה שלמקין התכוון אליו, זה לא רק לרצח פיזי אלא גם לרצח לאומי שבו שוברים את הייחודיות של עם ואת השונות האתנית שלו. לזה הרבה קוראים רצח עם תרבותי (genocide cultural). ב-1948 כשהאו"ם החליט להגדיר בצורה בינלאומית מה זה אומר רצח עם הם השתמשו במילתו של למקין ואימצו את הרעיון שרצח עם לא בהכרח רצח פיזי של עם. חשוב מאוד לדעת שחוץ מרצח יש עוד דרכים לעשות רצח עם, ביניהן: לפגוע בקבוצה של אנשים ברמה קשה פיזית או מנטלית, להביא קבוצה של אנשים למצב מסכן חיים (כמו להקשות על יכולתם להשיג דברים חיוניים כדי לחיות), לעצור קבוצה של אנשים מללדת ילדים ולקחת את הילדים של קבוצה אחת ולהעביר אותם לקבוצה אחרת.

אישית אני חושב ששימוש במילה "רצח עם" היא שגוייה וזה מעביר אותי לנקודה הבאה.

מה אני חושב הפתרון לבלבול זה:

באנגלית יש מילה הדומה במשמעותה ל-genocide כוונתי ל-"ethnic cleansing". מילה זאת מתורגמת ל"ניקוי אתני" שבעיני הרבה יותר הגיונית מ"רצח עם" כי ברגע שיש את המילה רצח זה גורם יותר לחשוב על לרצוח את כולם אבל ניקוי אתני: דבר ראשון, זה פחות מוחלט מרצח עם ודבר שני, זה יותר רך על האוזניים וגורם פחות מ"רצח עם" לרגשות עצבניות. דרך אגב ניקוי אתני זה יותר מתאים להגיד מאשר "עם" כי הצירוף "רצח עם" מכוון לקבוצה לא מסוימת של אנשים לעומת "קבוצה אתנית".

לסיכום, אינני מאמין שלדעת מה המשמעות של המילה "רצח עם" זה מאוד חשוב כדי להבין את השיח לגבי הטענה האם ישראל עושה רצח עם או לא (מעבר לאם אתה חושב שזה שגוי או נכון) ואני גם חושב שהמילה "רצח עם" לא תואמת את שימושה. למרות שאני לא לינגוויסט או טוען

להיות יותר חכם מהמכון לעברית, בסוף היום הכי חשוב זה מה שהאנשים יגידו ויתכוונו כי כמו שסבתא שלי תמיד אמרה לי, זה לא החוקים שחשובים בשפה זה איך שאנשים ישתמשו בה.

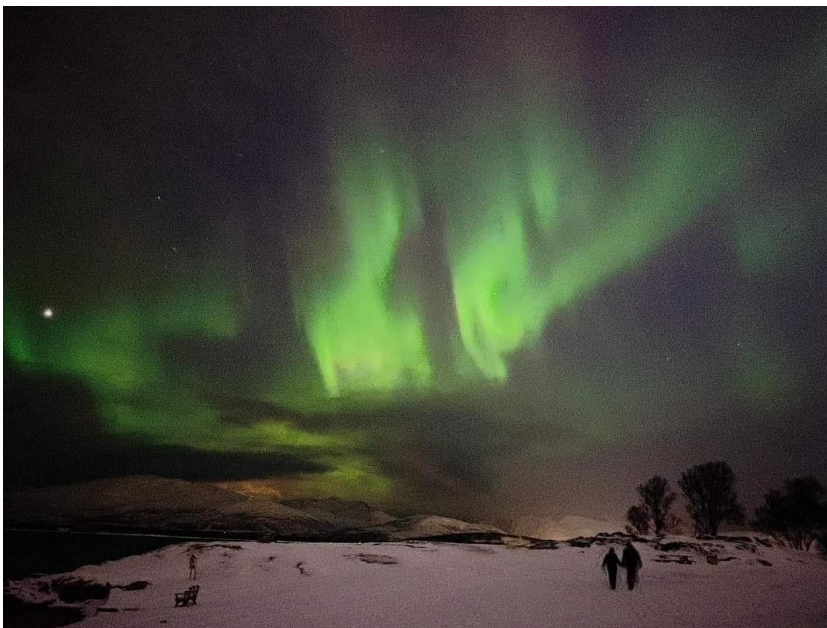

"רק סוף העולם"

Juste la fin du monde²

מריה שוקלין, בית ספר פרר, יפו

אני קראתי ספר בצרפתית במסגרת הלימודים שלי בבית הספר, בשם "Juste la fin du monde" "רק סוף העולם". הספר מדבר על מישהו שרצה לספר למשפחה שלו שהוא הולך למות ממחלה אחרי שלא ראה אותם הרבה שנים, הוא מגיע לביקור משפחתי כדי לספר להם אך למעשה בסופו של דבר הוא לא מצליח לספר להם, חוזר לדרכו ומת לבד אחר כך. כמות הכעס שאני הרגשתי לגבי הספר הזה היא בלתי מוסברת. למה כותבים אוהבים להשאיר סוף פתוח ככה? מדוע הוא לא הצליח לספר להם על מחלתו? הרי לשם כך הוא נסע אליהם? ואני חשבתי שאם הייתי הדמות הראשית הייתי ישר מספרת לכולם שכולם ירגישו רע. איך אפשר לבוא בשביל מטרה אחת ולעשות הכל חוץ ממנה? איך הוא לא הרגיש את הצורך החזק לספר להם סוד כזה גדול. באמצע קריאת הספר התחלתי כבר להתייאש, כי מי לא רוצה לספר לאנשים דברים כאלו? כשלי יש חדשות משמחות או עצובות אני ישר מספרת להורים או, לפחות, לאח שלי. אני פשוט לא יכולה להשאיר את זה סגור בפנים. מניסיון אישי אני למדתי עד כמה זה הורס בן אדם כשהוא שומר סודות והרגשת השחרור הזאת היא באמת אחד מהדברים הכי טובים. מה יכולה להיות הסיבה שבן אדם לא מספר את מה שהוא התכוון לספר? המשפחה שלו הייתה עסוקה בלכעוס עליו על כך שנעלם מחייהם ופתאום הגיע עם הודעה קצרה שלושה ימים לפני. הם לא רצו לשמוע מדוע הוא הגיע פתאום אלא כעסו עליו.

האם הספר מדבר על
המוות כמה שלא ניתן
לדבר עליו?

אני עדיין מעוניינת לדעת
מה קרה אחרי שהלך,
האם המשפחה הרגישה
שפספסה משהו? איך הם
הגיבו? האם נודע להם
מה קרה לו? האם חיפשו
אותו?

Jean Luc Lagarce, *Juste la fin du monde*.²

המדור של דניאל

תנורו של עכנאי

דניאל מאיר

כן, רות צודקת ואכן ראוי גיא קרסו לתודה על שיתוף הטקסט התלמודי שזכה לשם תנורו של עכנאי במפגש הדו־שבועי שאנו מקיימים, בינתיים עדיין בסיוע הטכנולוגי של תוכנת הזום הנפוצה. אודה כי לא זכרתי את הפרטים סביב המחלוקת המתוארת אך המעט הספיק כדי לעורר דיון אקטואלי על דעת היחיד מול דעת הקבוצה. כיוון שעלה, האיווי – הכמיהה לדעת, לסתום חור – עורר אצלי צורך לקרוא את המעשה ואודותיו מחדש.

אקדים את התיאור בגמרא עם עקרי הדברים פרי שיתוף הפעולה של הכותבים כפי שנוסחו על ידם ומצויים ב"ענן", באנציקלופדיה השימושית המכונה "ויקיפדיה". לא אתעמק בדיוק האמור בה, אף לא אתעמת עם האמור שכן ממרחק הזמן והנסיבות המשתנות הדברים הנאמרים, אודות ועל המחלוקת מחד ואופני הפירוש והמסקנות מאידך, מושפעים מנקודת המבט של האומר או הכותב. כך יהיו גם הדברים שאביא בהמשך.

תחילה עיקרי המחלוקת ואחריהם התיאור בגמרא (שניהם מתוך ויקיפדיה) עבור אלה שמעשה אינו מוכר להם.

מעשה תנורו של עכנאי מסופר בתלמוד הבבלי (מסכת בבא מציעא ע"א נט, דף ב') ועוסק במחלוקת הלכתית בין תנאים בדיני טומאה וטהרה. מחלוקת שהתפתחה לדיון עקרוני בנוגע להסתמכות על מופתים או מסרים אלוהיים (כדוגמת בת קול, או מעשי ניסים) במסגרת פסיקת הלכה. במעשה זה נקבעה הכרעתם של חז"ל, שהכרעת הרוב בקרב תלמידי חכמים הדנים במחלוקת הלכתית היא הקובעת, ולהוכחות שמימיות אין מקום בדיון ההלכתי. הכרעתם זו תומצתה במדרש על הפסוק מספר דברים "לא בשמים היא" (דברים, פרק ל', פסוק י"ב).

מדגל כאן על דעת הכותב (בויקיפדיה) באשר לחשיבות הסוגיה ומביא מאותו המקום את התיאור בגמרא (לא בארמית המקורית):

באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו. אמר להם (רבי אליעזר): "אם הלכה כמותי חרוב זה יוכיח". נעקר חרוב ממקומו מאה אמה... אמרו לו: "אין מביאין ראיה מן החרוב". חזר ואמר להם: "אם הלכה כמותי אמת המים יוכיחו". חזרו אמת המים לאחוריהם. אמרו לו: "אין מביאין ראיה מאמת המים". חזר ואמר להם: "אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיחו". הטו כותלי בית המדרש ליפול. גער בהם רבי יהושע אמר להם: "אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה, אתם מה טיבכם?!" לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע ולא זקפו מפני כבודו של רבי אליעזר ועדיין מטים ועומדין. חזר ואמר להם: "אם הלכה כמותי - מן השמים יוכיחו". יצאתה בת קול ואמרה: "מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום". עמד רבי יהושע על רגליו ואמר: "לא בשמים היא [ציטוט מתוך דברים, ל, י"ד-י"ג...]. פי המצנה הזאת, אשר אנכי מצנך היום -- לא נפלאות הוא מקך, ולא רחקה הוא. לא בשמים הוא... פי-קרוב אליך הדבר, מאד: בפיק ובלבבך, לעשותו." [מאי לא בשמים היא? מה הפירוש: לא בשמים היא? אמר רבי ירמיה: שכבר נתנה תורה מהר סיני, אין אנו משגיחין בבת קול, שכבר כתבת בהר סיני בתורה: "אחרי רבים להטות" [ציטוט מתוך שמות, כ"ג, א-ג].

בצד הזיכרונות – מתקופת לימודי בתיכון מהזרם הממלכתי דתי ומעבר לשיח המרענן שהתנהל בהשתתפותם של חברי המערכת הצעירים, גיא ואנה ועם רות ומוניב – העלה הסיפור מערבולת של קטעי מחשבות שעלו לתודעה ונמוגו עוד טרם הספיקו לתפוס מקום. ביניהן ישנה גם זו שמתקשה לקבל את התיאורים כפשוטם.

קראתי שוב ושוב את תיאור המחלוקת. הכל בדיבור, המילה ניסים (זו משמשת למכביר בכל מקום שבו קראתי אודות המחלוקת סביב תנורו של עכנאי) אינה מופיעה בתיאור התלמודי. האומנם האירועים המתוארים התרחשו בפועל? האומנם נעקר חרוב, מים באמה הפכו את כיוון זרימתם וכתלים החלו נוטים ליפול? תיאור המעשה שוכן כבוד בספר האגדה ומנוי עם האגדות. באתר של מכון הדר אף מכונה "הדרמה האגדית הידועה". אם כן סביר שבאה לשרת את הטענה שאין מביאם ראייה מכוח על־טבעי, כוח שמשנה את ההתנהלות הרגילה של המציאות בין אם בממשי כעקירת עץ חרוב והעתקתו מרחק מאה אמה, הפיכת כיוון הזרימה באמת מים לאחור או נטייה ליפול של כותלי בית מדרש ובין בסמלי במילותיה של בת־קול. האגדה מבססת את טיעון שהפירוש של המקורות שניתנו על ידי האל – מרגע שניתנו – נתון בידי בני אנוש. זה מזמין מחלוקות בין בני אנוש ומעמיד את סוגיית הכרעות הרוב במבחן. זו מקבלת מענה תוך שימוש בפסוקית בת שלושה מילים "אחרי רבים לנטות", הסיפא של פסוק ב', פרק כ"ג בספר שמות.

אל אף ניסיונותיו רבי אליעזר לא שכנע את החכמים – הרוב. במציאות של העת ההיא החלטתם היא אשר קבעה את מעמדם של תנורים, שהותקנו או תוקנו בשיטה שתוארה, כטמאים. סיפור מעשה האגדה אינו מסתיים כאן. האירועים (איתור ועיון בסיפור המלא אני משאיר לכם) נוגעים לאותם תנורים שרבי אליעזר "הכשיר" אותם. אלו נהיו, בעקבות פסיקת הרוב, לטמאים ועל כן נותצו לרסיסים ושורפו והמזון שבושל בהם הוגדר טמא. אלו היו ההשלכות של החלטת הרוב. רוב שמקבל את כוחו מעצם קיומו של מיעוט, מיעוט שיש להתחשב בו ושהחלטות הרוב יכולות להיות מרחיקות לכת עבורו. אם לרגע, בדמיוני, מחליפים את התנורים בגיורים שבוצעו על ידי רב. היה ובעקבות מחלוקת יוכרזו גיורים אלו "לא כשרים" ועקב כך המגורים כמי שלא גויירו. חשבו מה ההשלכות ועד לאן זה מוביל.

ומחשבה נוספת – האם בהסתייעות באל־טבעי מבקש רבי אליעזר, שלא הצליח לשכנע במהלך בירור המחלוקת, לשנות את כללי המשחק? הכללים שעל פיהם מתנהלת מחלוקת ובאה על פתרונה ביישוב הוויכוח שבין החולקים. האם אפשר לגזור גזירה שווה בין ניסיונו זה של רבי אליעזר עם מעשים של בני אנוש כאשר הם הופכים את הסדר הטבעי, בבחינת משנים את כללי המשחק? האם אנו, בישראל של ימינו, מצויים בעת שכזו?

נקודה אחרונה אשר נוגעת לביטוי "אחרי רבים להטות". זו פסוקית הסיום של פסוק שלם ומן הראוי לעיין בו במלואו. התקשיתי עם השימוש בה, בפסוקית זו כשהיא לעצמה ומבודדת מתחילת הפסוק, שכן יש בכך משם הוצאת דברים מהקשרם. והנה הפסוק המלא (ההדגשים מכוונים): "לְאַתְהֵינָה אַחֲרֵי־רַבִּים לְרַעַת וְלֹא־תַעֲנֶה עַל־בֶּן לְנֶטְתָּ אַחֲרֵי רַבִּים לְהִטֹּת" (שמות כ"ג, ב'). זכרתי שהנאמר בענייני שליחה נאמרו. למעשה מן הפסוק יוצא ההיפך, היינו שאין להטות אחרי הרבים, אומנם בהקשר השלילה – לאמור אין להתחבר לרוב כשמדובר להרע. אני מפנה כאן למכון הדר ממנו אני מביא את הבאים:

"...הצלע הראשונה של הפסוק, "לא תהיה אחרי רבים לרעות", בעצם קוראת לאדם לא ללכת אחרי הרבים לשם עשיית רע... וכך גם אין לענות ולנטות אחרי הרבים במצב של ריב. צו זה תמוה, שהרי רע הוא דבר שאין ללכת בעקבותיו בכלל, ... ההקשר של רבים אינו אמור לשנות לכאן או לכאן. התוספת בפסוק של ההקשר, שמדובר במקרה של הטיית רבים להרע, מעידה כי ישנו צורך באיסור מיוחד ואזהרה ייחודית דווקא כאשר ישנו ציבור שנוטה לשלילי. נדמה שמה שהפסוק מורה עליו הם לא רק האיסור להרע או האיסור לענות – אלא דווקא האיסור ללכת בעקבות ציבור במצבים אלו... יש בהם איתות לקלות שבה אנו נוטים לעתים להצטרף לרוב שלילי וללכת אחרי הרבים."³

³ פשוט במכון הדר <https://mechonhadar.org.il> את הביטוי "אחרי רבים להטות"

האם אפשר להסיק את ההופכי? לאמור "אחרי רבים להטות" הכוונה היא בעניינים חיוביים / טובים (ואז מי קובע שהם כאלו?) והופכי נוסף, "כפול", "אחרי יחיד להטות" בעניינים חיוביים / טובים.

אין סיפור המעשה מסתיים בתיאור מה שאירע לתנורים אלא מפרט גם את הקורות את רבי אליעזר אשר נודה ומשלם מחיר אישי רב עד אובדן חיים. הסוגיה העוסקת במה שקורה לפרט שמעז לעמוד מול הרוב ראוייה אף היא לתשומת לב. אולי מישהו מכס.ן ייתן דעתו. על כך.

תגובה לדניאל מאיר על תנורו של עכנאי

רות בנג'ו

משמח אותי לקרא את קריאתך על טקסט שהובא לדיון על ידי גיא קרסו באחת מפגישות צוות זמן תפס"ן שכן התלמוד למעשה הוא מה שאנו עוסקים בו ביודעין או שלא ביודעין כמדרש מתמשך, כפי שפתח ז'אק אלן מילר את הסמינר שלו "האוריניטציה הלקאניאנית" באומרו: "הדבר היחיד שישנו הינו שיחה מתמשכת על גבי הטקסטים המייסדים של האירוע פרויד, מדרש תלמודי מתמיד שמעמת ללא הרף את ההתנסות עם המארג המסמני שמבנה אותה". כלומר, אנו עוסקים במעשה קשירה בין טקסט להתנסות. קשירה זו הנה הקריאה הסינגולרית של המפגש ואכן האין זה מה שנטל על עצמו זמן תפס"ן במפגשים עם בני הנוער? בהקשר לכך, לא יכולתי להתעלם ממה שעלה בדמיוןך "להעמיד במקום התנורים את המגוונים" שכן הנושא העלה אצלי את סוגיית העלייה הרוסית והמחלוקת סביב יהדותם, כמו גם העלייה האתיופית ועל כן אפשר לומר גם סביב המחלוקת מיהו יהודי כמחלוקת פתוחה לעד בעצם היותה שאלה "מיהו יהודי?"

הסוגיה הזכירה לי את דבריה של מרגריט דיוראס במכתב שנמען למרכז רש"י בפריז בינואר 1985. מכתב העוסק בבלתי אפשרי לומר מיהו יהודי הנקשר עם הבלתי אפשרי של הכתיבה. מרגריט דיוראס לא יכלה לדבר על דמויות היהודי שהיא כותבת עליהן בספריה אך היא ידעה לכתוב אודותם את מה שלא מפסיק מלא להיכתב. במובן זה לא נוכל להתעלם מהאפשרות שהיהודי הוא זה שקורא את האות עם אצבע הקריאה שלו, כלומר הוא זה שכותב את האות.

שאלת ההמון העולה מן הפסוק: לַאֲתֵהְיָה אַחֲרֵי רֶבִים לְרַעַת וְלֹאֲתַעֲנֶה עֲלֵיב לְנִטְת אַחֲרֵי רֶבִים לְהִטְת" (שמות כ"ג, ב') הנטייה ללכת עם הרוב שאינו קשור לצד מסוים שכן כך או כך כל צד שאנו בוחרים הופך לרוב של אותו צד וזה מעניין אותנו בהקשר לפרקטיקה של ההוראה בימינו, איך להתמקם בד בבד בתוך ומחוץ למערכת על מנת להצליח לייצר מפגש סינגולרי, לקרא את הטקסט של הכיתה מבלי לצאת ממנה פיזית? איך להפוך את הפרקטיקה של ההוראה כך שלא תהייה כולה בבעלותה של המערכת אלא בחזקתו של המורה? איך לנשור טוב בתוך "ההמון" כך שהידע יעבור כמסירה ולא כהתנגדות? ללא ספק הטקסט משאיר מקום להמשך קריאה והתעמתות עם הטקסט.

